

Механізм забезпечення інноваційного розвитку підприємств та галузевих комплексів (кластерів)

Вступ. У посланні Президента України до Верховної Ради України намічено концептуальні принципи стратегії економічного та соціального розвитку України на 2002-2011 рр. й зазначено, що інструментарій економічної політики, сформований у попередній період, не спрямований на забезпечення якісних перетворень — інноваційного розвитку, оновлення структури виробництва, подолання глибокої диференціації доходів тощо. У межах нинішньої моделі розвитку широкомасштабна модернізація національної економіки просто неможлива. Необхідні суттєві зміни у механізмах трансформаційних процесів, їх системне оновлення — тобто обміркований перехід до інституційної моделі ринкових перетворень, поєднаних з елементами ефективного державного регулювання [1].

Розв'язання проблеми інноваційного розвитку господарського комплексу України займалися відомі дослідники С.Соколенко, В.Мунтян, М.Гаман, В.Гієць, М.Йохна, В.Стадник. Більшість з них розглядають питання загальнодержавного інноваційного розвитку або забезпечення інноваційного напрямку розвитку на підприємствах. Водночас постає необхідність розроблення науково-методичних рекомендацій з формування механізму державного управління інноваційним розвитком окремих підприємств та галузевих господарських комплексів.

Постановка завдання. Одними з головних організаційних інструментів є механізми управління інноваційним розвитком підприємств. В економічній літературі та практичній діяльності терміни «механізм», «господарський механізм», «організаційно-економічний механізм», «економічний механізм» тощо застосовують щодо сукупності форм, методів, функцій управління. Водночас термін «механізм», що зустрічається в економічній літературі, є неоднозначним і потребує уточнення. На погляд авторів статті, одним з найчіткіших визначень механізму управління може бути його трактування як сукупності організаційних, економічних, технологічних, соціально-психологічних і правових способів управління виробництвом із властивими йому відносинами, формами та методами впливу, спрямованими на реалізацію цілей управління, забезпечення узгоджених фаз відновлюваного виробничого процесу.

Вирішення. Врахування чинників управління вимагає, щоб поряд із збереженням звичної традиційності регулювання науково-технічного чи іншого розвитку, використовувалися сучасні ринкові механізми продукування нових ідей, знань (зокрема, інноваційний менеджмент) для впровадження нововведень, яким притаманна висока динаміка попиту та пропозицій, економіка ринку інновацій, їх мотиваційні механізми, сучасний маркетинг тощо, — все те, що творить інноваційність економіки [2].

Завдання інноваційного розвитку окремих підприємств та господарських галузевих комплексів потребують методологічного забезпечення, розроблення і впровадження організаційно-економічних механізмів такого розвитку.

Загальну схему механізму забезпечення інноваційного розвитку підприємств подано на стор. 49.

У найзагальнішому вигляді цей механізм включає:

по-перше, систему органів програмного управління інноваційним розвитком різного рівня;

по-друге, комплекс заходів щодо вдосконалення і узгодження економічних нормативів, існуючі методи визначення, використовування яких є однією з причин виникнення програмної проблеми, систему засобів стимулювання виконавців інноваційних програм;

по-третє, методи і форми управління процесами розподілу та розпорядження ресурсами, що виділяються на інноваційний розвиток;

по-четверте, форми і методи контролю за здійсненням програмних завдань.

Механізм забезпечення інноваційного розвитку підприємств—учасників виробничої діяльності об'єднання являє собою економічний механізм реалізації інноваційного напрямку розвитку кожного учасника і об'єднання в цілому, який функціонує в мікро- та мезосистемах. У загальному вигляді цей механізм є цілісною системою управлінських інструментів з планування, організації, обліку, контролю, регулювання та стимулювання розвитку наперед визначених цілях. Вони містять мету розвитку об'єднання та його структурних одиниць, економічні інтереси та стимули до участі у досягненні поставленої єдиної мети, основні принципи функціонування.

Механізм управління інноваційним розвитком підприємств базується на якісно новій концепції й таких методологічних принципах:

- ◆ *Визначення продуктових пріоритетів територіально-галузевого інноваційного розвитку*
- ◆ *Визначення галузевого господарського комплексу як територіальної цілісності, яка функціонує за умов глобалізації економіки та міжрегіональних економічних зв'язків*
- ◆ *Об'єднання зусиль підприємств територіального комплексу на засадах партнерства, координації господарської, науково-технічної діяльності*
- ◆ *Координація діяльності інтегрованих галузевих територіальних утворень — кластерів*
- ◆ *Забезпечення економічної безпеки розвитку кластерів*
- ◆ *Визначення відносної самостійності економічних інтересів учасників кластерного об'єднання, підприємств галузі*
- ◆ *Державна цільова підтримка суттєво значимих пріоритетів галузевого розвитку та управління стохастичними, невизначеними процесами розвитку ринковими економічними методами*

Основною метою управління інноваційним розвитком є створення системи взаємодії всіх учасників виробничого циклу, яка має забезпечити науково-технічний прогрес. Спрямування наукового, технічного та виробничого потенціалів підприємств галузі на реалізацію стратегії та досягнення пріоритетів власного та регіонального розвитку. Науково-технічні, соціально-економічні, організаційно-управлінські цілі розвитку формуються з урахуванням особливостей конкретних підприємств та їх об'єднань.

Цілі розвитку учасників об'єднання взаємно узгоджують. Застосовують організаційно-управлінські, фінансово-економічні, етичні методи забезпечення інноваційної діяльності. Завдання науково-технічного розвитку для кожного підприємства—учасника організаційного об'єднання встановлює координуючий орган (наприклад, проектно-цільова група галузевого об'єднання).

В подальшому формують механізм організаційного забезпечення інноваційного розвитку та визначають способи його ресурсного забезпечення.

Згідно із наведеною схемою формують структуру управління інноваційною діяльністю підприємств галузі за основними функціями: планування (стратегічне, поточне, оперативне), облік, контроль, регулювання, мотивація та стимулювання з визначенням виконавців зазначених функцій.

ВИСНОВОК

Таким чином, теоретичною основою успішного інноваційного розвитку окремих підприємств та галузевих комплексів є визначення основних напрямків науково-технологічної, виробничої й економічної діяльності підприємства у таких сферах: розроблення і впровадження нової продукції (послуг), технології; модернізація й удосконалення продукції та технології, подальший розвиток виробництва традиційних видів продукції; елімінація застарілої продукції; створення досконалої системи менеджменту та фінансово-економічного механізму.

Інноваційне управління підприємствами та їх об'єднаннями — це особлива організаційно-управлінська діяльність, спрямована на досягнення високих економічних, соціальних та екологічних результатів завдяки використанню інновацій у виробничо-комерційній діяльності підприємств. Воно здійснюється відповідно до ухваленної на державному, регіональному, галузевому рівнях економічної політики. А сформувати й реалізувати інноваційну за своєю суттю галузеву економічну політику можна внаслідок визначення:

- ◆ *Цілей та завдань економічного розвитку як інноваційного розвитку*
- ◆ *Економічного прогнозування (коротко-, середньо-, довгострокового), причому одночасно в окремих галузях, на підприємствах*
- ◆ *Планування економічного та соціального розвитку регіону на інноваційних засадах*
- ◆ *Планування діяльності місцевої державної адміністрації, органу місцевого самоврядування на інноваційних засадах і напрямках*
- ◆ *Організаційного (або процедурного) забезпечення інновацій у господарському комплексі регіону*
- ◆ *Адекватної системи державного регулювання економікою у всій повноті елементів зв'язків і якостей, необхідних для створення та функціонування регіональної економіки на основі інноваційної моделі.*

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. *Європейський вибір. Концептуальні засади стратегії економічного та соціального розвитку України на 2002—2011 роки. Послання Президента України до Верховної ради України // Стратегія економічного розвитку України: Наук. зб. — Вип. 2 (9). — К.: КНЕУ, 2002. — с. 3—34.*
2. *Будніквич І.М., Школа І.М. Становлення регіонального ринку інновацій в Україні. — Чернівці: Зелена Буковина, 2002. — 202 с.*

Механізм забезпечення інноваційного розвитку підприємств та галузевих комплексів

Рівень задоволення вимог замовника (споживача)

Інформація зовнішнього середовища

Інформація внутрішнього середовища

Стратегічний рівень

Генеральний директор, правління об'єднання

Системний рівень

Функціональні служби об'єднання (за наявністю)

Тактичний рівень

Структурні одиниці об'єднання

Оперативний рівень

Підрозділи структурних одиниць об'єднання

Єдине інформаційне середовище

